

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

[1] Vtrum hæresis sit infidelitatis species.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

si supponit, & propterea non concludit. Hac autem esse de mente auctoris, qui recte considerat: verba literae, & responsiones ad argumenta, percipere potest. Propterea namque tam paucis argumentis satisfecisse se vidit: quia medium naturale, quo puer reducendus est in Deum, assignavit. Et haec de primo.

¶ Quod ad secundum, tota difficultas consistit, in hoc, quia filii seruatorum possunt iuste eis auferri. Ablatis autem iuste a cura parentum, iam nulli se iniuria, si Iesu Christo per baptismum consecrentur. Ad veritatem autem evidentiam distinguendum est inter id quod pronuntiat ex ieruitate directe, & per se, & id quod pronuntiat ex ea per accidens, seu ex consequenti. Cum enim seruius, qua homini homo seruus est, civilis sit, ad ea tantum, quae civilis ordinis sunt per se, & directe, se extendit, ut effectus causis proportionalibus sint. Propter quod licitum est seruis comedere, colere Deum, & alia, quae sunt iuris naturae & diuini, inuitis dominis exercere.

Ex consequenti autem, seu per accidens, quemadmodum extenditur ad ea, quae naturalis iuris sunt: ita ad ea, quae diuini sunt iuris. Constat autem, quod dominus potest vendere paruulos seruatorum suorum in seruos: & per hoc consequenti subtrahere eos cura parentum, quae est de iure naturae. Parijmo maiori ratione, potest eos dare alicui Christiano, ut consecrentur Creatori suo: & per hoc inuitis parentibus ea quae sunt diuini iuris, in pueros exercere. Et haec est veritas. Et propter haec duo auctor duabus viis in littera processit. Ex eo enim quod per se, & directe seruius ad civilia se extendit, dicitur, quod filij Iudaeorum, quos asseruit esse seruos Ecclesiae, non sunt inuitis parentibus baptizandi: & bene. Ex eo vero quod ex consequenti, seu per accidens post iuriam subtractionem a parentibus hoc potest esse licitum, vbi est loco ab auctoritate negatiue, scilicet quod Ecclesia non consuevit: quia Syluester, & Ambrosius non quaesierunt: super qua tamen Ecclesiae consuetudine fundat doctrinam suam, reddendo illius rationem.

¶ Ad cuius pleniorum intellectum scito, quod vt hac via, vt se licet ex consequenti pueri infidelium seruatorum baptizentur inuitis parentibus, contingit bene, & male. Bene quidem, si omnia consonant recte rationi: autem, si aliquid dissonans conuenit. Et quia, vt in pluribus conueniunt multa dissona recte rationi, ideo Ecclesia non constituit hoc facere: ideo in littera determinatur tam de pueris Iudaeorum, quam aliorum infidelium simul vno contextu, quod non sunt inuitis parentibus baptizandi. Doctrina namque moralis secundum id, quod vt plurimum continet, tradenda est. Interueniunt autem ad minus duo dissonantia. Primum est periculum fidei in ipsis paruulis, cum fuerint adulti, quod non euitatur ex subtractione eorum a cura parentum: quia cum adulti fuerint, & parentes suos in alia fide conpexerint, naturalis amor ad parentes inuitabit, & aut verita conuersatio magis sollicitabit: aut permissa conuersatio facilem viam peruersioni dabit. Secundum est infamia fidei, quasi non sit a Deo, qui corda hominum regit, vt compellere velit Ecclesia hoc modo ad fidem: cum tamen oporteat sanctos ab his, qui foris sunt, testimonium habere. Vnde dicentes, quod pueri Iudaeorum possunt inuitis parentibus baptizari adhibitis cautelis, dupliciter de-

natur in Deum per rationem parentum, quorum cura naturaliter inhiacet, & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

AD QUINTVM dicendum, quod periculum, quod sequitur de predicatione omnia, non imminet nisi eis, quibus commissum est officium predicandi. Vnde in Ezech. praemittitur: Speculatorem dedit filiis Israel. Prouidere autem pueris infidelium de sacramentis salutis, pertinet ad parentes eorum. Vnde eis imminet periculum, si propter subtractionem sacramentorum, eorum paruuli detrimentum salutis patiantur.

QVAESTIO XI.

De Hæresi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de hæresi.

CIRCA quam quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum hæresis sit infidelitatis species.

¶ Secundo, De materia eius, circa quam est.

¶ Tertio, Vtrum hæretici sint tollerandi.

¶ Quarto, Vtrum reuerentes sint recipiendi.

ficere videtur. Primo in hoc, quod cautelas etiam in Ecclesia non dicunt, sed paruulorum tantum, secundum cautelas, quae vt plurimum apponuntur contra infidelium: cum tamen oppositum esset doctorum, quod communititer non licet, sed quandoque videtur.

ARTICVLVS I.

Vtrum hæresis sit infidelitatis species.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod hæresis non sit infidelitatis species. Infidelitas, n. in intellectu est, vt supra dictum est: sed hæresis non videtur ad intellectum pertinere, sed magis ad vim appetitiuam. Dicitur. Hieron. & habetur in Decret. 24. q. 3. Hæresis graecæ ab electione dicitur, scilicet eam sibi vnusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem: electio autem est actus appetitiua: virtutis, ut supra dictum est. ergo hæresis non est infidelitatis species.

¶ 2. Preter. Vitium precipue accipit speciem a fine. Vnde Philosoph. dicit in 5. Ethic. * quod ille, qui moechatur, vt furetur, magis est fur, quam moechus: sed finis hæresis est commodum temporale, & maxime principatus, & gloria, quod pertinet ad vitium superbiae, vel cupiditatis: dicitur. Aug. in lib. 7. de uilitate credendi, quod hæreticus est, quod alicuius temporalis commodi, & maxime gloriae, principatusque sui gratia falsas, ac nouas opiniones vel gignit, uel sequitur. ergo hæresis non est species infidelitatis, sed magis superbiae.

qua res eius, & sicut animal irrationale. Et quod facit eis inimicum disponendo de eis. & contra alios plus est, cum parentes infideles liberos conuincunt, tunc ad impediendum fidem Christianam in illis, tradita in artic. 8. de bellari potest propter hoc aduerte Nouitiae, quod pueri infidelium, qui non deseruntur, & venduntur Christianis, quantum ad iustam ablationem eorundem a cura parentum, quantum ad humanum curam sunt absque parentibus collati in Ecclesia conuenit eos baptizare.

Super Quaestione undecima. Articulus primus.

IN ART. q. 1. dubium occurrit. Notandum est, quod hæresis constituitur per hoc, quod aliquis in his, quae sunt de fide, aliquid contra naturam contingit Christiani recedere enim a fide, nec ipsum, nec Deum credere. Talis est hæresis, quae supponit Christum, ergo male in littera dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod assentire Christo, contra naturam actu mentis, vel professione characteris Christiani licet sepe concurrere videatur primum, non tamen ne eius, sed sufficit secundum, scilicet quod characteris primo suscepto Christum profiteatur. Sic etiam contingit apostatarum, vt inferius patebit in questione, de apostasia.

¶ In eodem articulo dicitur, quod quia hæresis est in intellectu absolute, sed in eo vt motu a voluntate dependit, aut sententia, proprie loquendo, potest esse heretica, sed solum vt denominatur ab aduersariis. Cum enim vna & eadem propositio, puta, Non est deus filius, ad omnes infidelitatis species potest pertinere, puta, ad illarum secundum se sibi videtur. Dicitur tamen heretica, a Iudæo peritida, a Pagano gentili.

Vnde propositiones ipse secundum se sunt contrarie fidei, & sic vocantur sunt quando contrariatur articulo fidei, vel sacre scripture, aut doctrinam in Ecclesia de fide. Et ista distinguenda sunt, quia quedam sunt contrarie fidei secundum se, & quod ad nos, quorum scilicet contrarietas ad fides est manifesta nobis: quaedam secundum se tantum, quae scilicet contrarie sunt propositionibus veris pertinentibus ad fidem, sed earum contrarietas non est nobis manifesta: quia Ecclesia non determinat, sicut ista propositionis. Spirituales non procedit a fide, secundum se est contraria fidei: quia contrariatur siue contradictione pertinenti ad fidem. Sed quando veritatem inter ipsos fideles in dubium erat contraria secundum se tantum. Postquam autem patefacta est per determinationem Ecclesiae, est contraria fidei secundum se, & quo ad nos, & sibi assensum pertinentem praesertim populi eius Evangelicam professionem, in specie haereticorum, ut ex supra dictis patet, & inde haereticus denominatur: haec collina dextera dicitur in respectu ad deum animalis.

¶ *Super Questioni vnde dicitur Arsenium secundum.*

In art. eiusdem quaest. & specialiter in response ad tertium, adverte diligenter, cum haereticus ex tribus constituitur, scilicet errore in fide pertinacia, & duo prima, scilicet error, & sententia fidei spectent ad intellectum: tertium autem, scilicet pertinacia ad voluntatem, & hoc impediens praecedendum, ita constituit rationem haereticus, ut sine eo haereticus non fit, sicut nec fides sine voluntatis determinatione: manifestum primo est, quod si quis sententiam fidei contrariis

¶ *Prat.* Infidelitas, cum sit in intellectu, non videtur ad carnem pertinere: sed haereticus pertinet ad opera carnis: dicit enim apostolus ad Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, & inter cetera postmodum subdit, diffensiones, sectae, quae sunt idem quod haereses. ergo haereticus non est infidelitatis species.

SED CONTRA est, quod falsitas veritati opponitur: sed haereticus est qui falsas, vel non suas opiniones vel gignit, vel sequitur. ergo opponit veritati, cui fides innititur. ergo sub infidelitate continetur.

RESPON. Dicendum, quod non men haereticus, sicut dictum est, electionem importat. Electio autem, ut supra dictum est, est eorum quae sunt ad finem, praesupposito fine. In credendis autem voluntas assentit alicui vero tantquam proprio bono, ut ex supra dictis patet. Vnde quod est principale verum, habet rationem finis ultimi: quae autem secundaria sunt, habent rationem eorum quae sunt ad finem. Quia vero qui cumque credit, alicuius dicto assentit, principale videtur esse, & quasi finis in vnaquaque credulitate ille, cuius dicto assentitur: quasi autem secundaria sunt ea, quae quis tenendo vult alicui assentire. Sic ergo qui recte fidem Christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his, quae vere ad eius doctrinam pertinent. A rectitudine ergo fidei Christianae dupliciter quis potest deviare. Vno modo, quia ipse Christo non vult assentire: & hic habet quasi malam voluntatem circa ipsum finem, & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Paganorum, & Iudaeorum. Alio modo per hoc, quod intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia non eligit ea quae sunt vere a Christo tradita, sed ea quae sibi propria mens suggerit. Et ideo haereticus est infidelitatis species, pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc modo electio pertinet ad infidelitatem, sicut & voluntas ad fidem, ut supra dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod vitia habent speciem ex fine proximo, sed ex fine remoto habent genus, & causam: sicut cum aliquis moechatur, ut furetur, est ibi quidem species mechia: ex proprio fine & obiecto: sed ex fine ultimo ostenditur, quod mechia ex furto oritur, &

A sub eo continetur sicut effectus sub causa, vel sicut species sub genere: ut patet ex his, quae supra de actibus dicta sunt in communi. Vnde & similiter in proposito, finis proximus haereticus est adhaerere falsae sententiae propriae, & ex hoc specie habet: sed ex fine remoto ostenditur causa eius, scilicet quod oritur ex superbia, vel cupiditate.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut haereticus dicitur ab eligendo, ita secta a sectando, sicut Iudaei dicitur in lib. * Ety. Et ideo haereticus, & secta idem sunt, & vtrumque pertinet ad opera carnis, non quidem quantum ad ipsum actum infidelitatis respectu proximi obiecti, sed ratione causa, quae est vel appetitus finis indebiti secundum quod oritur ex superbia, vel cupiditate, ut dictum est: vel etiam aliqua phantastica illusio, quae est principium errandi, ut etiam Philosophus dicit in 4. Meta. phantasia autem quodammodo ad carnem pertinet, in quantum actus eius est cum organo corporali.

ARTICVLVS II.

Vtrum haereticus sit proprie circa ea, quae sunt fidei.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod haereticus non sit proprie circa ea, quae sunt fidei. Sicut enim sunt haereticus, & secte in Christianis: ita etiam fuerunt in Iudaeis & Phariseis, sicut Iudo dicit in lib. * Ety. sed eorum diffensiones non erant circa ea, quae sunt fidei. ergo haereticus non est circa ea quae sunt fidei, sicut circa propriam materiam.

¶ *Prat.* Materia fidei sunt res, quae creduntur: sed haereticus non solum est circa res, sed etiam circa verba, & circa expositiones sacrae scripturae. dicit enim Hier. quod quicumque aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus sancti efflagitat, a quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen haereticus appellari potest. Et alibi dicit, quod ex verbis inordinate prolatis fit haereticus. ergo haereticus non est proprie circa materiam fidei.

¶ *Prat.* Etiam circa ea, quae ad fidem pertinent, inveniuntur quandoque sacri doctores dissentire: sicut Hieronymus & Augustinus circa celsationem legalium, & tamen hoc est absque vitio haereticus. ergo haereticus non est proprie circa materiam fidei.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit contra Manicheos. Quia in Ecclesia Christi morbidi aliquid

secundum se teneret, putans se recte sentire, non intendens ab Ecclesia dissentire, talis adhaesio non est haereticus propter defectum pertinaciae. Sed & manifestum secundo est, quod si quis cognoscens aliquam propositionem spectare ad fidem, puta, testis Nazarenus est verus Deus, credat esse falsam, id est, scilicet occurrit sibi, quod non est vera, consentit tali adhaesioni, quam non purat esse veram, talis adhaesio non est vere & proprie haereticus. Sicut namque praesentato concubitu cum aliena uxore, contentiens in illum, criminem adulterii incurrit, & sic de aliis: ita praesentato errore in fide cum notitia, quod est error in fide, contentiens in illum, haereticum constituit.

Et ex hoc patet, quod pertinacia, quae ponitur de ratione haereticus, non importat obdurationem, ut distinguitur contra infirmitatem, passionem, & transitorium, seu leuissimum sensum: sicut dicitur mens aliquam formam ex passione, vel ex cholera consentisse in malum aliquod, & non pertinacia: sed sumitur pertinacia, ut aequialiter vero consentit praesupposita notitia, quod sit error, & quod sit in fide. Siue enim ex passione, siue ex infirmitate, siue ex quacunque alia causa peruenitur ad verum consentium in assensum propositionis contrariae fidei cum cognitione, quod sit contraria fidei, vera haereticus incurritur a Christiano. Nam talis vere pertinax pro tunc est: quoniam cognoscit Ecclesiam praesentare, quod teneatur Christum esse verum Deum, & ipse non vult pro tunc sic credere. Si quis autem minus perpicax de hac doctrina dubitat, animaduertat, quod fides, & infidelitas sunt contrariae, & quemadmodum illa perficitur assensu intellectus ex consentu voluntatis, ita illa perficitur in dissentiu intel-

¶ *Arg. 2.*
 ¶ *Lib. 4. Me. 12. text. 4. tom. 3.*
 ¶ *diffin. 13. q. 2. artic. 1. ad 6. Et 1. cor. 11. lec. 4.*

¶ *Colligitur ex lib. 8. q. 4. & 6. simul sumptis.*

¶ *Ad Gal. 2. 9. Super illud: Hanc feci, inuidia, & c. tom. 6.*

¶ *Referunt. 4. Sent. dist. 12. in fine.*

¶ *Lib. 18. de ciuit. Dei: cap. 51. circa principium tom. 5.*